

Återrapportering 2024
verksamhetsbidrag

Projekt gåsförvaltning

(NV-06887-23)

Foto: Magnus Belin

Återrapportering 2024 gällande verksamhetsbidrag ur Viltvårdsfonden för Projekt gåsförvaltning (NV-06887-23).

Nedan följer Svenska Jägareförbundets (förbundets) skriftliga redogörelse om verksamhetsbidragets genomförande under 2024. Redovisningen beaktar de krav som ska uppfyllas enligt Naturvårdsverkets beslut i fråga om bidrag ur Viltvårdsfonden NV-06887-23.

1. BAKGRUND TILL PROJEKTET

Antalet gäss har ökat markant de senaste decennierna och orsakar på vissa håll omfattande skador på växande gröda, vilket kan bli kostsamt för jordbrukare. En del länsstyrelser har idag anställd personal med uppgiften att stödja jord- och lantbrukare för att skrämma bort gäss och andra stora fåglar från känsliga områden. Inom vissa län betalar länsstyrelserna årligen ut höga belopp till jord- och lantbrukare som beviljas ersättning för de skador som gäss och stora fåglar åsamkar. De allt större populationerna av vilda gäss utgör samtidigt en jaktlig resurs som behöver förvaltas på ett adekvat sätt.

Även om populationsstorlek inte alltid samvarierar med mängden skador är beståndsreglering av gäss en viktig förvaltningsåtgärd för att minska skador i jordbruket. Den generöst tilltagna allmänna jakttiden på flera arter av gäss ger också en god möjlighet att förvalta populationerna och denna möjlighet är på många håll en underutnyttjad jaktform. Möjligheten att bedriva skyddsjakt under andra tider än den allmänna jakten spelar en viktig roll och en möjlighet som också kan nyttjas för att i viss mån begränsa de skador som de täta populationerna medför. Gåsköttet är också en underutnyttjad matresurs vilket också borde kunna utvecklas ytterligare för att på bättre sätt tillvarata det vilda köttet.

Svenska Jägareförbundet inledde, med stöd av de verksamhetsmedel som erhöles från Naturvårdsverket under 2023, det projekt som kom att kallas "Gåsjaktprojektet". Som en fortsättning på det inledande projektet ansökte och beviljades förbundet under 2024 ytterligare medel för att fortsätta projektet. Det har inneburit att förbundet utvärderat tidigare års verksamhet, inarbeta vunna erfarenheter och nya kunskaper från publicerade vetenskapliga studier, men också att öka de geografiska spridningen av utbildningen till ytterligare flera län och jägare.

1.1 Beskrivning av projektet "GÅSFÖRVALTNING"

Projektet "Gåsförvaltning" har pågått med stöd av verksamhetsbidrag 2023. Efter det att förbundet erhöll ett förnyat verksamhetsbidrag under 2024 (vilket denna rapport avhandlar) har Svenska Jägareförbundet tagit utbildningen "Gåsjakt med bulvaner" vidare och verkat för fortsatt geografisk spridning till nya län.

Projektet har arbetat med särskilt fokus under 2024 på fem län. Det har varit Gotland, Halland, Kalmar, Västmanland och Västerbotten, fortsatt benämnda som projektlänen. Svenska Jägareförbundet verkar genom projektarbetet för effektiva och etiska former för gåsjakt med bulvan genom utbildning och kompetenshöjande åtgärder och samverkan för att utveckla och stärka en hållbar förvaltning av gäss på lokal nivå.

Genom att fortlöpande uppdatera och utveckla befintligt utbildningsmaterial har projektet utbildat jägare i länen, men även arrangerat utbildningsjakter och informationsträffar. Projektet har under året både rekryterat och utbildat fler instruktörer, vilka sedan genomfört utbildning för kursdeltagare i "Gåsjakt med bulvaner". Detta har skett i samtliga projektlän. Parallellt har förbundet arbetat lokalt med olika insatser för ökad samordning av intressen men även riktad information till allmänhet.

För att kunna skapa bättre förutsättningar för jägare att jaga gäss och även uppfylla de behov som finns för utbildningens praktiska moment har projektet införskaffat material i form av gåsbulvaner och gömslen. Materialet tillhandahålls genom respektive länsjaktvårdsförening i Svenska Jägareförbundet.

Syfte

Syftet med projektet har varit att rekrytera och utbilda instruktörer, vilka i sin tur lär ut effektiva och etiska former för gåsjakt men också att insatser för att stärka lokala dialoger och samverkan mellan jägare och lantbrukare. Projektarbetet har också varit inriktat på generell informationsspridning till jägare, allmänheten och andra intressenter.

Mål

Svenska Jägareförbundet har haft som mål att geografiskt sprida ett redan beprövat koncept vidare till fem nya län med en metod som arbetades fram under 2023. Detta, dels genom att utbilda för att bidra till kunskaper om effektiva och etiska jaktformer på gäss, dels genom kommunikativa och samordnande insatser. Arbetet har också fokuserat på lokala mål där dialoger och samverkan mellan markägare, jordbruksarrendatorer och jägare har varit centrala för att gemensamt lokalisera problemområden, skapa gemensamma nyttor och främja en långsiktigt hållbar förvaltning av gäss.

2. METOD

2.1 Organisation och bemanning

Övergripande ansvar för projektet har regionchef i region Mitt haft. Ansvarig för att genomföra projektet har varit en projektledare. I varje projektlän (Västmanland, Kalmar Gotland, Västerbotten och Halland) har det funnits en samordnare och utbildade instruktörer.

2.2 Genomförande av verksamheten

Arbetet har genomförts i projektform med följande fokusområden:

- Att sprida Svenska Jägareförbundets gåsjaktsutbildning geografiskt vidare under 2024 till fem nya län och att fortlöpande uppdatera utbildningsmaterialet efter nya erfarenheter och vetenskapliga rön.
- Att utbilda lokala kursinstruktörer i fem projektlän och förse deras länsföreningar med material som behövs för genomförande av utbildning, men även för att bistå med gåsjaktsutrustning lokalt (lånebruk).
- Att kontakta intressenter som berörs av gåsförvaltningen och som kan vara tänkbara samarbetspartners på lokal nivå, gärna över större områden. Exempelvis lantbrukare (och deras organisationer) som vidare kan ta en aktiv roll i att förmedla kontakter och vara behjälpliga inför träffar på lokal nivå och riktade jakter.
- Att sprida information om de olika gåsarternas betesvanor, påverkan på jordbruk och populationsstatus.
- Att verka för gåsen som matresurs.

Foto: Ulf Lindroth

3. UTBILDNING

Utbildningsdelen inkluderar en teoretisk- och en praktisk del som fortlöpande uppdaterats under 2024. Befintligt utbildningsmaterial har främst kompletterats med delar kring etiskt skytte och vad som är viktigt att tänka på för att få ner antalet påskjutna fåglar som inte återfinns. En studie presenterad under 2024 påvisar en allt för hög frekvens av levande gäss med gamla skottskador. Regionalt återfanns vid studien av levande gäss på tre skilda orter att cirka 15-20 procent av de infångade fåglarna hade utläkta skottskador med inkapslade hagel i kroppen. En allt för hög siffra som Svenska Jägareförbundet genom denna utbildning vill få ner på en betydligt lägre nivå.

Under hösten arrangerades även en konferens på Öster Malma, där både "gås jaktsexpertis" och aktiva kursinstruktörer i projektet träffades under två dagar för att diskutera förändringar och förbättringsåtgärder i utbildningsmaterialet, men även för att lyfta fram goda exempel på lokala samarbeten som varit fruktsamma för att förvalta gåspopulationerna. Några av de utvecklingsområden som identifierades var ett visst behov av geografisk anpassning i utbildningsmaterialet, främst vad avser arter och artkännedom. Medverkande under seminariet var även representanter för Svenska Jägareförbundets utbildningsavdelning, som från och med årsskiftet 2025 kommer ta över stafettpinnen från projektet och dess resultat.

Gåsjaktskonferens på Öster Malma med ett 25-tal deltagare från hela landet. Foto: Magnus Belin

3.1 Genomförande av utbildningar

Instruktörerna i de fem projektlänen har under 2024 genomfört sammanlagt åtta utbildningar, enligt följande fördelning: Gotland 2, Kalmar 1, Halland 2, Västerbotten 2 och Västmanland 1. Varje kurstillfälle omfattar en halv dag teori och en halv dag praktik - allt under ledning av de rekryterade och utbildade instruktörerna. I samband med genomförda utbildningar får deltagarna kursintyg och tillgång till en utvärderingsenkät.

Instruktörsutbildning i "Gåsjakt med bulvaner" hölls i början av junipå Öster Malma. Foto: Magnus Belin

3.2 Instruktörsutbildning

Tillsammans med en extern konsult har nio nya instruktörer utbildats, de har sedan fått leda utbildningarna i "Gåsjakt med bulvan" i de fem utvalda projektlänen.

3.3 Materialanskaffning

Införskaffande av material har hanterats av projektledare i samarbete med en extern konsult. Utrustningen tilldelas länsjaktvårdsföreningarna i de aktuella projektlänen under särskilda villkor där utrustning ska finnas tillgänglig för genomförande av utbildning i gåsjakt med bulvan. Länsjaktvårdsföreningarna har mottagit leverans av utrustning och ansvarar för lagring och hantering genom delegerat ansvar till särskilt utsedda förtroendevalda i länet, för att på så vis tillgängliggöra utrustning för aktiva gåsjägare lokalt. Projektets ambition är att jägare som får låna utrustningen ska ha genomgått utbildning i gåsjakt med bulvan för att säkerställa att hantering och utförande sker på ett lämpligt tillvägagångssätt.

4. SAMVERKANS- OCH INFORMATIONSSINSATSER

Intresset för gåsförvaltning är stort hos en mindre grupp jägare och lantbrukare, där såväl samverkansinsatserna som tillgänglig utbildning och utrustning har uppfattats som mycket värdefull. Samverkan har initierats på flera platser och samarbetet mellan Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund har stärkts lokalt i den specifika frågan om gåsförvaltning. Länsstyrelserna och Viltskadecenter (SLU) och andra aktörer har kunnat nå ut med sin rådgivning och kunskapsförmedling genom projektet.

För informationsinsatser och initiering av samverkan har Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund samverkat gällande informationen, vilket kommunicerat genom egna kanaler till sina medlemmar. För de planerade riktade jakterna som genomförts har Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund tillsammans skapat kommunikationsvägar mellan jägare och lantbrukare. Förtroendevalda har i detta arbete tagit egna initiativ på lokal nivå som varit framgångsrika. Målet är att samverkan ska fortgå med berörda intressenter gällande en hållbar gåsförvaltning på lokal nivå

4.1 Webinarium om gäss

I slutet av september genomfördes ett webinarium med närmare 100 deltagare från hela landet. Detta genomfördes i samarbete Ulf Lindroth (extern konsult) och Johan Månsson (Viltskadecenter, SLU) allt i Svenska Jägareförbundets regi och med stöd av Studieförbundet. Webbinariet avhandlade information om samtliga vilda gåsar i Sverige, deras populationsstatus och trender i numerär, gässens betesmönster, skadeläget men även föredrag om hur man kan analysera det för en framgångsrik jaktutövning.

4.2 Riktade jakter

Genom projektet har flera riktade gåsjakter genomförts i samverkan med lokala lantbrukare som önskat stöd för att skydda sina grödor, men även för att fungera i utbildande syfte. Möjlighet har då funnits att delta på en jakt under ledning av erfarna jägare och instruktörer.

Utbildnings- och skyddsjakt på Gotland. Vitkindade gäss fälls för att freda utsatt höstsådd. Foto: Paula Zielinsky

4.3 Gåsen som matresurs

Projektet har under året verkat för att föra fram gåsen som matresurs. De jaktbara gåsarterna utgör en bra jaktlig resurs, men med låg utnyttjandegrad på många håll i landet. Det som identifierats som hinder för att tillvarata gåsen som matresurs är dels den lågt utvecklade möjligheten för jägare att få avsättning för kött råvaran efter avslutad jakt, dels kunskapen om hur man tillreder köttet på ett aptitligt sätt.

Jakterna på gäss kan ofta ge stora numerär skjutna fågel, långt över vad de inblandade jägarna och andra involverade i jakten själva kan konsumera. Det hade då varit lämpligt att kunna avyttra överskott till vilthanteringsanläggningar, precis på samma sätt som sker vid exempelvis jakt på klövvilt. Idag finns ytterst få vilthanteringsanläggningar som aktivt tar emot gäss för vidareförädling, något som är värt att verka för.

Inom ramen för projektet inleddes det på Gotland ett samarbete med en lokal krögare för att lyfta fram gåsen som matresurs. I samband med en skyddsjakt på vitkindad gås lät man ett hundratal fåglar gå vidare för tillredning med syftet att ta fram en enklare trycksak där "gåsen på bordet" kan presenteras för jägare och en bredare allmänhet.

Första batchen av gåsbröst redo att saltas och sedan rökas. Foto: Peter Carlberg

4.4 Kommunikationsinsatser

Kommunikationsinsatser har skett i olika sammanhang, på olika nivå och i olika kanaler. Inslag såväl i lokala TV- och radiokanaler men också på olika medias digitala plattformar har skett inom samtliga berörda län. Artiklar har publicerat i både lokala dagstidningar men även i flera av de förekommande jakttidningarna.

Kommunikation och information om projektet har skett via Svenska Jägareförbundets webb och tidskriften Svensk Jakt, vilket når både allmänheten och andra intressenter. Vidare har artiklar och annat skickats ut till förbundets förtroendevalda och medlemmar.

5. RESULTAT

Projektet har uppnått samtliga uppsatta mål enligt följande:

5.1 Mätbara mål och resultat

Mätbara mål och indikatorer som finns	Svar (JA eller NEJ)	Antal
Finns en relevant och uppdaterad utbildning på plats?	JA	
Finns instruktörer som kan genomföra utbildningar?	JA	
Finns erforderligt material för genomförande av utbildningar och samverkansinsatser?	JA	
Hur många utbildningar har genomförts?	-	1 instruktörsutbildning 8 utbildningar för deltagare
På hur många platser har samverkan skett?	-	Fler än 10, kanske minst det dubbla då man räknar in lokalt lokala samverkan som skett.
Där samverkan skett, finns det någonstans planer på fortsatt samarbete?	JA	

Foto: Niklas Liljebäck

5.2 Genomförda aktiviteter

Planerad aktivitet	Tidpunkt/datum	Tidsåtgång	Deltagare	Plats
Workshop AC	20240424	1 dag	20st	Umeå
Webbinarium	20240930	2 tim	97 st	Digitalt
Instruktörsutbildning	20240603-04	2 dagar	12 st	Öster Malma
Utbildning AC	20240718	1 dag/tillfälle	11 st	Umeå
Utbildning H	20240901	1 dag/tillfälle	10 st	Färjestaden
Utbildning N	20240810	1 dag/tillfälle	12 st	Veddinge
Utbildning U	20240825	1 dag/tillfälle	18 st	Västerås
Utbildning I	20240825	1 dag/tillfälle	10 st	Gotland
Utbildning N	20240929	1 dag/tillfälle	10 st	Veddinge
Utbildning I	20240929	1 dag/tillfälle	12 st	Gotland
Utbildning AC	20241005	1 dag/tillfälle	10 st	Umeå
Utvärdering kursdeltagare AC	20240718	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare N	20240811	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare U	20240826	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare I	20240826	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare H	20240901	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare N	20240901	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare I	20240930	1 tillfälle		Digitalt
Utvärdering kursdeltagare AC	20241006	1 tillfälle		Digitalt
Jakt AC	20241003	1 dag	6 st	Umeå
Jakt I	20240919	1 dag	6 st	Östra Gotland
Jakt I	20240920	1 dag	5 st	Östra Gotland
Jakt I	20240921	1 dag	2 st	Östra Gotland
Jakt H	20240812	1 dag	3 st	Kalmar

Sammanställning av genomförda aktiviteter i Västerbotten (AC), Kalmar (H), Halland (N), Västmanland (U) och Gotland (I).

6. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER

Sammanfattningsvis så anser Svenska Jägareförbundet att projektet varit mycket framgångsrikt och lyckat, vilket det engagemang och intresse som uppvisats från Lantbrukarnas Riksförbund, lokala lant- och jordbrukare men också från jägare visat. Projektet har genomförts enligt plan och levererat det som förväntats av förbundet och detta inom ekonomisk ram. Svenska Jägareförbundet bedömer dock att utfallet av projektet under 2024 inte kan utläsas av direkt minskande gåspopulationer eller färre skador.

Projektet har nu skapat goda förutsättningar för att bygga vidare på att stärka gåsförvaltningen på lokal nivå, bland annat genom fortsatta utbildningar i gåsjakt med bulvaner men även att driva vidare arbetet med samverkan mellan olika intressenter, i synnerhet jägare och lantbrukare. Projektet har också bidragit till ökad medlemsnytta genom att det nu finns en utbildning i gåsjakt med bulvaner i ytterligare fem län, samt möjligheter för jägare att nyttja utrustning för praktisk gåsjakt. Förhoppningsvis kan fortsatt samverkan mellan jägare och lantbrukare leda till att fler jägare får möjligheten att jaga gäss samt att lantbrukare kan få stöd med att skydda sina grödor. Projektet har även till del påbörjat arbetet med att lyfta gåsköttet som en matresurs.

6.1 Effekt på kort och lång sikt

På kort sikt förväntas resultaten av utbildningarna generera ökad kunskap och genom samverkansinsatser, öka antalet effektiva riktade jakter och/eller viltvårdsåtgärder som främjar gåsförvaltningen på lokal nivå. På lång sikt är det möjligt att sprida resultatet av utbildningarna, erfarenheter av den lokala dialogen och samverkan till andra län och områden i landet. Målet är att i framtiden nå nationell täckning. På så vis kan gåsjägare finnas tillgängliga över hela landet och samverka med olika intressenter efter de behov som finns lokalt.

Med en uppdaterad utbildning i "Gåsjakt med bulvaner", samt de erfarenheter som projektet bidragit med, finns nu goda förutsättningar att sprida konceptet vidare på nationell nivå. Efterfrågan kommer fortsatt att finnas så länge jakten på gäss är underutnyttjad eller behovet av skydd i jordbruket fortsatt ligger på en hög nivå. Behovet av ett ökat stöd för skydd av grödor orsakade av gäss kommer sannolikt också att fortsätta öka ännu mer på lokal nivå, liksom betydelsen av förvaltningsåtgärder i form av jakt.

ÖSTER MALMA MARS 2025

Öster Malma den dag som framgår av våra elektroniska underskrifter.

Mariana Skoglund
Projektägare

Åke Granström
Vice generalsekreterare

Denna återrapportering har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.